

EL PRIMER RELLOTGE MECÀNIC DEL CAMPANAR DE SANTA MARIA DE LA GELTRÚ (1752)

M. LL. Orriols Vidal

Resum:

Es donen a conèixer les característiques i detalls de la construcció i condicionament del que fou, segurament, el primer rellotge mecànic de la torre del campanar de Santa Maria de la Geltrú (1752).

Mots clau:

Rellotge mecànic, Santa Maria de la Geltrú, Antoni d'Ucar, rector, Josep Cavanès, rellotger i mestre espaser, Vilanova i la Geltrú.

D'acord amb Virella i Bloda¹, el maig de 1896 s'instal·là l'actual rellotge del campanar de l'església parroquial de Santa Maria de la Geltrú. Així, doncs, d'aquí pocs mesos la parròquia de la Geltrú en podrà celebrar el centenari. Aquest rellotge, però, no va ser pas el primer rellotge mecànic que va ornar la torre del campanar.

L'Arxiu de la Parròquia de Santa Maria de la Geltrú conserva encara documentació del que va ser segurament el primer rellotge. És un conjunt de papers aplegats en la carpeta número 117, plec intitulat «Rellotge». El més important d'aquests papers és, sens dubte, el contracte de construcció, un full de paper de fil de 44,5 per 31,8 cm, escrit en català i conservat en excel·lent estat. Està datat el 9 d'abril de 1752 i signat pel rector de la Geltrú, **Antoni d'Ucar**², i **Josep Cavanès**, mestre espaser i rellotger de la ciutat de Barcelona. Altres documents, menys importants però també d'interès, que conté el mateix plec, són els rebuts del rellotger i les factures dels treballs duts a terme per a la instal·lació i condicionament del rellotge en el campanar³.

D'acord amb el contracte, el rellotge havia de fer «tres pams y mig en quadro», havia de ser de ferro de la millor qualitat, i havia d'assenyalar els quarts i les hores de manera visible des de l'exterior de la torre. El termini d'execució fou acordat en vuit mesos comptadors a partir de la firma del contracte (9 d'abril de 1752). Un cop acabat, el mestre rellotger, a Barcelona mateix, havia de lliurar l'aparell als representants de la parròquia. Aquests, abans de rebre'l, tindrien dret a inspeccionar si estava en perfectes condicions de funcionament, ben acabat i realitzat amb materials de primera qualitat. Si no el trobaven correcte, el rellotger s'obligava a fer-lo de nou. També s'acordà que el mestre rellotger es desplaçaria a la Geltrú per col·locar i deixar en perfecte funcionament el rellotge, amb les despeses a compte de la parròquia, i que en cas que en el període d'un any l'aparell s'espatlles per problemes tècnics el mestre rellotger estava obligat a adobar-lo «a gastos y expensas seus».

El preu del rellotge fou acordat entre el rector i Josep Juandó, obrer de la parròquia, per una part, i pel rellotger, per l'altra, en 225 lliures en moneda de

Reembres, núm.9. Any 1995. Pàgs. 19-24.

Barcelona, pagadores, la meitat en el moment de la firma del contracte, i l'altra meitat quan el rellotger «tindrà posat lo Rellotge en son puesto y deixat bo y corrent». En aquest preu no hi entraven ni les cordes ni els pesos; això era la pròpia parròquia qui ho havia de posar.

El més interessant del contracte són els dos dibuixos del rellotge, fets, ben segur, pel propi rellotger, un de front (Figura 1) i un altre de perfil (Figura 2), amb indicació del dentat de les rodes.

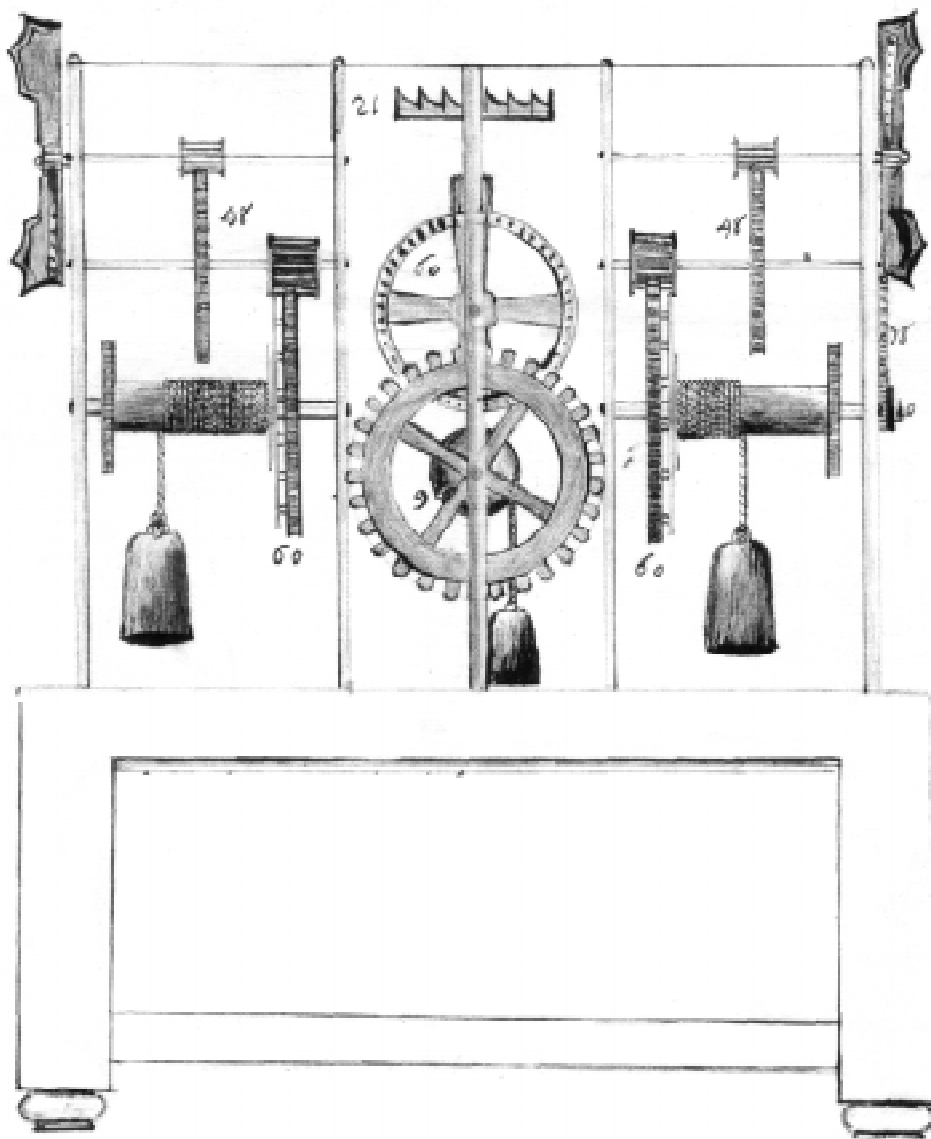

Figura 1

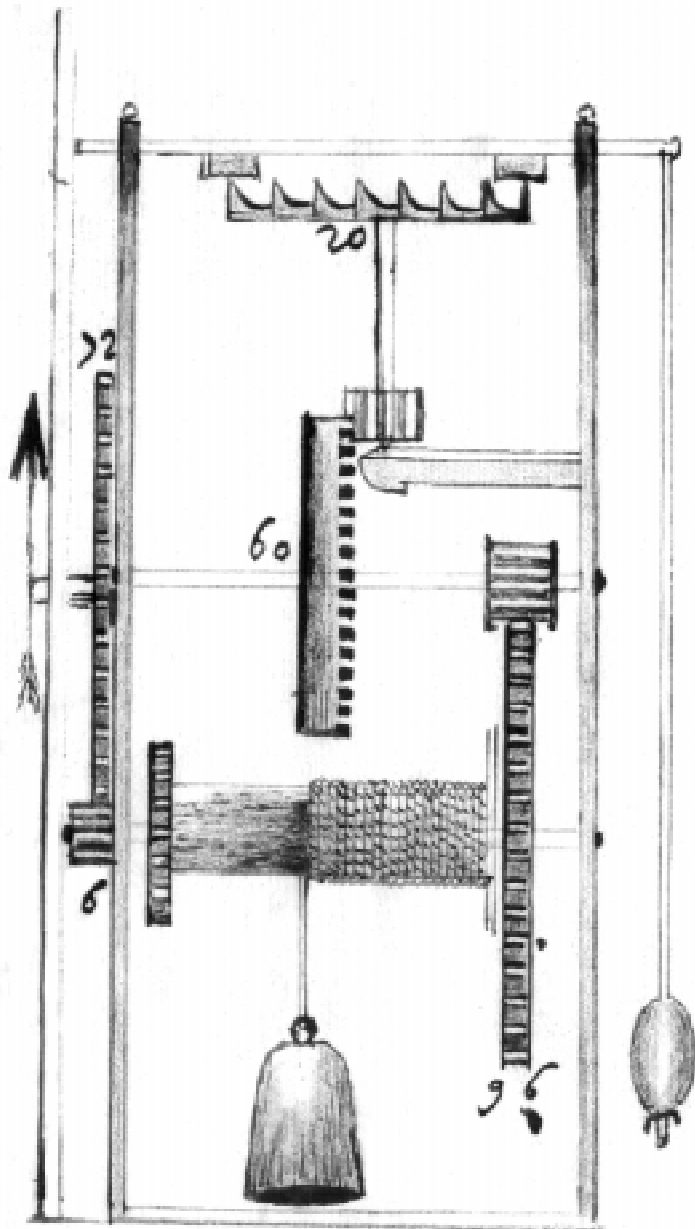

Figura 2

Si bé es pactà en un principi que les 225 lliures que costava el rellotge es pagarien en dos terminis (a la firma del contracte i un cop col·locat en el campanar), a l'hora de la veritat no va ser exactament així, tal com demostren els cinc rebuts escrits i signats pel mestre rellotger de les següents quantitats que li foren lliurades per Joan Pasqualin, patró, com a clavari:

el 18 d'abril	100	ll.
el 14 de juny	25	ll.
el 2 de juliol	30	ll.
el 29 d'agost	25	ll.
el 26 d'octubre	45	ll.
TOTAL	225	ll.

Realment es van pagar les 225 lliures convingudes, però no en els dos terminis previstos, sinó en cinc, essent el primer de només 100 lliures i amb una setmana de retard respecte a la data de la signatura del contracte.

H.

cinc rebut del patró Juan
 pasqualin la quantitat de sent
 llivras Catalanas litas son per
 la fabrica del rellotje de la gel
 tru y per ser llober pas la presa
 en Ba = als 18 de Abril de 1752

son 100 ll. f.

Joseph Cananes

Possiblement, atesa la data del darrer rebut, el 26 d'octubre de 1752 el rellotge devia ser ja a la Geltrú i col·locat a la torre del campanar. Així, doncs, el rellotge fou lliurat en poc més de sis mesos.

Té interès indicar que al final d'aquest darrer rebut hi ha afegida una nota, escrita de diferent mà, que, a més, fa de rebut de 6 lliures en concepte de

les «corrioles de bronze, y per lo Relloste de sol». Aquesta nota és un testimoni documental de que el campanar de la Geltrú tenia, segurament des de la seva edificació, un rellotge de sol.

Les despeses totals del rellotge foren bastant superiors a les 225 lliures del rellotger. Per una banda, cal afegir les 6 lliures de les corrioles (incloent l'arranjament del rellotge de sol), i, per l'altra, el cost dels materials i la mà d'obra per a la col·locació i condicionament a la torre. Això, com mínim va costar 46 lliures i 14 sous més. Aquest és el muntant de dues factures que es troben a la mateixa carpeta acompanyant el contracte i els rebuts del rellotger. Aquestes dues factures, dissortadament sense data, porten els següents encapçalaments:

- «*Nota de los gastos ques agut per conduir los pesos del relotge*»
- «*Nota o Compte del que se es ofarit fer per lo felotja y campana*».

Estan signades per Francesc Guardiola, fuster⁴ i van adreçades al rector de la Geltrú, amb uns totals, respectivament, de 22 lliures, 4 sous i 24 lliures, 10 sous.

A través d'aquestes factures es coneix que el fuster i els mestres de cases van treballar junts un mínim de 27 dies. Hi van fer també jornals diferents peons i també un ruc, és de suposar que per feines de transport, dels pesos i dels materials d'obra.

Una cop arribats a la Geltrú i instal·lats els pesos, se'ls va fer una porta amb pany i clau i una arna per passar-hi els fils, que eren de ferro. També es va posar un pany i clau al martellet, i es tingué també de fer la finestra del rellotge. Segons aquestes factures tot plegat devia quedar força guarnit perquè es van necessitar més de cinc-centes rajoles, 9 quarteres, 8 cortans i dues càrregues de guix i una quantitat de terra i arena no especificada.

De la vida d'aquest rellotge, encara que poc, quelcom se'n pot dir. En el mateix plec es guarden també tres rebuts dels anys 1775, 1776 i 1784, per l'import de tres lliures cadascun «*per la anyada del relotge que cau tots los anys als primers de agost*», signats per Joan Guardiola, fuster, que devia ser l'encarregat de mantenir-lo en funcionament. Es guarda també un rebut sense data per un import de 14 lliures pel treball d'adobar el rellotge, firmat pel manyà Cristòfol Almirall, qui l'any 1775 cobraria també 18 lliures per idèntica comesa.

Ja per acabar, només afegir que el determini de posar un rellotge mecànic al campanar de la Geltrú, a la vegada que obeïa al corrent del moment, degué significar pels geltrunencs la culminació i acabament de les obres del conjunt parroquial que s'havien iniciat molts anys abans amb la construcció del nou temple, que va acabar-se l'any 1736, i del campanar, el 1742⁵.

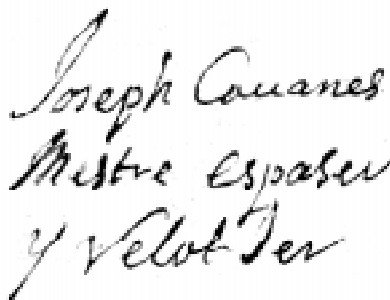
Veure girar l'assenyaladora i sentir tocar les hores, degué ser pels geltrunecs de mitjans segle XVIII una veritable meravella.

Notes

- ¹ Virella i Bloda, A.: *Vilanova i la Geltrú. Imatges de la ciutat i la comarca*. J. Rius i Vila, editor. Vilanova i la Geltrú 1949. Pàg. 46.
D'acord amb aquest autor, també es va beneir la campana de les hores i es va posar l'armadura de ferro que l'aguanta, projectat per l'arquitecte vilanoví Bonaventura Pollés i Vivó.
- ² Antoni d'Ucar, segons el Rectorologi de la parròquia de Santa Maria de la Geltrú, fou rector entre el 1730 i 1783. Va ser Degà del Penedès i Visitador Apostòlic.
- ³ El plec inclou també un full de paper de l'«Arreglo dels señals que se faran ab las campanas cuan amenasi alguna tempestat, proposats per lo Reverent Rector de Vilanova. Aprobats per lo Magnific Ajuntament. 5 Maig 1841».
- ⁴ Per comparació cal·ligràfica entre la lletra de la persona que va escriure els rebuts i la que va escriure les factures, es pot afirmar que la nota final escrita en el darrer rebut, el de 26 d'octubre de 1752, va ser feta per Francesc Guardiola.
- ⁵ Op. cit. (1).

Handwritten signature of Antoni d'Ucar, Rector de la Geltrú.

Handwritten signature of Josep Cavanès, Mestre Espasen y Relotjer.

Signatures del Rector de la Geltrú Antoni d'Ucar i del rellotger de Barcelona Josep Cavanès, tal com figuren en el contracte.